

Kirstine Frank Jensen

Fra: TF-Miljø <miljo@brondby.dk>
Sendt: 3. marts 2020 13:20
Til: Sanne Lisby Eriksen
Emne: SV: Miljøvurdering af ordning om multifunktionel jordfordeling - høringsfrist den 13. marts 2020
Vedhæftede filer: Miljøvurdering af ordning om multifunktionel jordfordeling - høringsfrist den 13. marts 2020
Opfølgningsflag: Opfølgning
Flagstatus: Fuldført

Hej Sanne Lisby Eriksen

Det er ikke relevant for Brøndby Kommune, så vi har ingen kommentarer.

Venlig hilsen

Katrine Sturm Rantsén
Miljømedarbejder
.....

Brøndby Kommune, Teknik- og Miljøforvaltningen
Miljøafdelingen
Park Allé 160, 2605 Brøndby
Telefon: 43 28 24 08
E-mail: kastr@brondby.dk
Internet: www.brondby.dk
Signerede/krypterede emails kan sendes til mig på adressen teknik@brondby.dk

-----Oprindelig meddelelse-----

Fra: Brøndby Kommune <brondby@brondby.dk>
Sendt: 2. marts 2020 08:24
Til: TF-Miljø <miljo@brondby.dk>
Emne: VS: Miljøvurdering af ordning om multifunktionel jordfordeling - høringsfrist den 13. marts 2020

Til videre behandling.

Venlig hilsen

Helle Christensen
.....

Staben for Politik, Jura og Kommunikation Sekretariat for politisk betjening Park Alle 160, 2605 Brøndby Telefon 4328 2110

Kirstine Frank Jensen

Fra: Jordfordeling & Landbrugslov
Sendt: 13. marts 2020 09:31
Til: Sanne Lisby Eriksen; Kirstine Frank Jensen
Emne: VS: Høring over miljøvurdering af ordning for multifunktionel jordfordeling - j.nr. 19-261-000001

Opfølgningsflag: Opfølgning
Flagstatus: Fuldført

Med venlig hilsen

Helle Schøler
Ekspeditionssekretær | Jordfordeling & Landbrugslov
+45 93 59 73 22 | hs@lbst.dk

Miljø- og Fodevareministeriet
Landbrugsstyrelsen | Pioner Allé 9, 6270 Tønder | Tlf.+45 33 95 80 00 | mail@lbst.dk | www.lbst.dk

På vores hjemmeside kan du læse, hvordan vi behandler dine personoplysninger: <https://lbst.dk/persondata/>

Fra: Ida Ruge-Andersen Friis [<mailto:irf@danskevv.dk>]
Sendt: 12. marts 2020 22:18
Til: Jordfordeling & Landbrugslov <jordfordeling@lfst.dk>
Emne: Høring over miljøvurdering af ordning for multifunktionel jordfordeling - j.nr. 19-261-000001

Høring over miljøvurdering af ordning for multifunktionel jordfordeling - j.nr. 19-261-000001

Danske Vandværker er enig i vurderingen af, at den foreslåede ordning om multifunktionel jordfordeling vil have en positiv indvirkning på miljøet, ikke mindst når det gælder drikkevandet og vandmiljøet. Vi finder det positivt, hvis projekter inden for multifunktionel jordfordeling kan være med til at sikre en omlægning til fx økologisk dyrkede jorde, uden nævneværdig brug af sprøjtemidler, og ikke mindst skovrejsning, som kan være med til at beskytte grundvandet, samtidig med at der lagres CO₂, hvilket igen har en positiv effekt på klimaet.

Venlig hilsen

Ida Ruge-Andersen Friis
Politisk chef

Tlf. direkte 61 44 02 42 | irf@danskevv.dk
Solrød Center 20C | 2680 Solrød Strand
www.danskevv.dk | info@danskevv.dk

Miljø- og Fødevareministeriet
Landbrugsstyrelsen
(Sendt elektronisk til jordfordeling@lbst.dk)

Vingsted, den 13. marts 2020.

Danmark Sportsfiskerforbund's bemærkninger til høring over miljøvurdering af ordning for multifunktionel jordfordeling j.nr. 19-261-000001:

Indledningsvis vil vi takke for muligheden for at afgive høringssvar.

Danmarks Sportsfiskerforbund ser mange positive muligheder og perspektiver for natur-, miljø og erhverv mm., når multifunktionel jordfordeling anvendes på de rigtige arealer og med målbare formål.

DSF har siden 2014 deltaget i Realdanias initiativ Collective impact, hvor opgaven har bestået i at finde løsninger, der kunne skabe **Fremtidens bæredygtige landskaber** og målet er en landsdækkende jordreform. Et middel som er velafprøvet, er netop multifunktionel jordfordeling og resultaterne er veldokumenteret.

Der har været gennemført en række pilotprojekter finansieret af Realdania. Ud af disse er kommet en række positive resultater og der er skabt meget læring. Realdania har finansieret tilknytning af forskergruppe, der har målt på effekten og udarbejdet et screeningsværktøj til udvælgelse af de bedst egne projektområder.

Det udsendte materiale og konklusioner

I det udsendte høringsbrev til *Strategisk miljøvurdering Pilotordning for multifunktionel jordfordeling* fremgår at følgende miljøfaktorer er blevet miljøvurderet:

- Biologisk mangfoldighed, flora og fauna
- Befolkningen og menneskers sundhed
- Jordbund
- Jordarealer
- Vand
- Luft og klimatiske faktorer
- Materielle goder
- Landskab
- Kumulative effekter

Så langt så godt, men af konklusionen på side 2 i høringsbrevet virker ikke for optimistisk og giver udtryk for en rimelig usikkerhed.

Der står:

Samlet set giver ordningen for multifunktionel jordfordeling mulighed for at give samtykke til en række multifunktionelle projekter, som kan føre til positive ændringer i miljøtilstanden på en række miljøfaktorer.

Det er endnu ukendt, hvilket indhold og omfang de konkrete multifunktionelle projekter vil have. Derfor er der endnu relativt stor usikkerhed om omfanget af og den geografiske lokalisering af de forventede indvirkninger på miljøet.

(Mine understregninger)

Konklusionen i høringsbrevet er meget tro den 22 siders Vurdering.

Danmarks Sportsfiskerforbund's anbefaling til Landbrugsstyrelsen.

Det er uforståeligt at Landbrugsstyrelsen ikke anvender de erfaringer, som nu gennem 6 års arbejde i Collective impact - Fremtidens bæredygtige landskaber.

Derfor vil Danmarks Sportsfiskerforbund anbefale Landbrugsstyrelsen at læse vedhæftede bilag om Afprøvning af nye metoder i multifunktionel jordfordeling – en evaluering.

I notatet er et afsnit om et screeningsværktøj og følgende er citat fra Konklusionen:

Fælles viden om landskabets multifunktionelle potentialer

Screeningen af multifunktionelle potentialer i konkrete landskaber kan – som det var tilfældet i udvælgelsen af projektområdet i Mariagerfjord Kommune – bruges til kortlægge, hvor potentialerne for gennemførelse af multifunktionel jordfordeling er store. Multifunktionel jordfordeling kan således

anvendes målrettet de lokale landskaber og deres forskellige udviklingsmuligheder. Nogle steder vil vandmiljø være den brændende platform, andre steder vil reduktion af CO₂-udledning kunne være den brændende platform. Alle steder kan multifunktionel jordfordeling indfri bredere samfundsgevinster, når lokale aktører inviteres til at udvikle fælles mål om alle landskabets potentialer.

En screening af landskabets multifunktionelle potentialer kan foretages på forskellige geografisk skala. En screening kan foretages på både et mere overordnet, strategiske niveau for at få overblik, og den foretages i konkrete landskaber for at udvikle mål og retning for jordfordelingsforhandlinger med lodsejere.

Screening- og kortlægning af multifunktionelle potentialer kan anvendes som grundlag for at supplere jordfordeling med målrettede virkemidler til at indfri potentialerne. I værdifulde landskaber vil multifunktionel jordfordeling måske med fordel kunne kombineres med en nedrivningspulje til overflødiggjorte landbrugsbygninger. I grundvandsindvindingslande vil multifunktionel jordfordeling måske kunne kombineres med engangserstatninger for tinglysning af forbud mod anvendelse af pesticider, og på samme måde kan jordfordeling i kombination med engangskompensation anvendes i klimatilpasningsområder, hvor der f.eks. indgås aftaler med lodsejere om periodevis oversvømmelse af deres arealer. Og i værdifulde naturområder vil en opkøbs-pulje til husdyrbrug kunne hjælpe landmænd med at flytte til robuste områder i større afstand til ammoniakfølsom natur. I en landsdækkende jordreform vil der være behov for, at fælles viden om lokale landskaber kan opnås i alle projekter, uden at det kræver bistand fra et forskerteam. Med andre ord er der brug for at overveje, hvordan forskerteamets screenings- og evalueringsmodel omsættes til et generelt anvendeligt værktøj, der kan bringe fælles objektiv viden/data om landskabet ind i den lokale dialog.

Afslutningsvis vil vi anbefale Landbrugsstyrelsen og bruge den tilgængelige viden der eksisterer, og undgå at de afsatte midler anvendes på et usikkert projekt, og undgå at konklusionen fra høringsbrevet og miljøvurderingen: *Derfor er der endnu relativt stor usikkerhed om omfanget af og den geografiske lokalisering af de forventede indvirkninger på miljøet* – bliver en realitet

Med venlig hilsen

Lars Brinch Thygesen

Natur- og Miljøkonsulent

Afprøvning af nye metoder i multifunktionel jordfordeling

**Fælles Forandring – vejen til bedre brug af det åbne land
Fjerde Collective Impact-pilotprojekt i Mariagerfjord Kommune**

Evaluering

Indholdsfortegnelse

0. Fælles anbefalinger	3
1. Indledning	4
2. Vision	6
3. Formål	7
4. Sammenfatning	8
Hovedingredienser i en jordreform	9
5. Fjerde pilotprojekt om multifunktionel jordfordeling	13
Opskrift for planlægning, gennemførelse og dokumentation af fjerde pilotprojekt	14
6. Erfaringer fra afprøvning af nye metoder i planlægningsprocessen	16
Facilitatorfunktion	17
Råd for Lokal Forandring	18
Lokal udviklingsplan	20
Screening af multifunktionelle potentialer i landskabet	22
7. Konklusion	24
Konceptudvikling for lokale omstillingsmotorer	24
Ny forvaltningskultur er en investering i samfundsgevinster	25
Fælles viden om landskabets multifunktionelle potentialer	26
8. Perspektivering	27
Rådgivende udvalg	28

Bilag 1: Kommissorium for Råd for Lokal Forandring

Bilag 2: Lokal Udviklingsplan

Bilag 3: Pjecen "Multifunktionel jordfordeling ved Glenstrup Sø og Østerkær Bæk. Nye muligheder for bedrifter, miljø, natur, rekreation, landdistrikter og klima"

0. Fælles anbefalinger

Hovedingredienser i en jordreform

Den ideelle forproces

1. Lokal udvikling, attraktiv bosætning og et rentabelt landbrugserhverv er en forudsætning for at udvikle langtidsholdbare og omkostningseffektive løsninger for natur, klima og miljø.
2. Facilitatorfunktionen er afgørende for at skabe troværdige processer og helhedsorienterede løsninger. Holdet skal sættes fra start og rumme faglig og organisatorisk bredde.
3. Lokal involvering og ejerskab er afgørende for at starte og fastholde forandringsprocesser.
4. Fælles viden om lokalområdets og landskabets multifunktionelle potentialer åbner for nye muligheder i forhold til traditionel sektortilgang.

1. Indledning

De danske landskaber er gennem mange hundrede år formet gennem fremsynede løsninger, der har sat rammerne for samspillet mellem naturmæssige forudsætninger og socioøkonomiske forhold. Gennem tiden har en stadig mere effektiv landbrugsproduktion været et nøgleelement i arealanvendelsen, f.eks. ved udskiftningen af fælles dyrkningssystemer i det 18. og 19. århundrede, ved opdyrkningen af heden, ved inddæmningen af Lammefjorden samt ved udretningen af Skjern Å og mange andre vandløb

I dag er udfordringer for klima, biodiversitet og vandmiljø presserende. De kræver strukturelle forandringer, der omfatter anvendelsen af vores arealer. I vores lille land vil det også gribe ind i de arealer, hvor vi dyrker landbrug. På ny har vi brug for at sætte intelligente rammer for en stor omstilling af vores arealanvendelse – denne gang inden for en kortere årrække, end vi har oplevet tidligere. Det vil kræve engagement og fælles opbakning at lykkes med at gennemføre. De konkrete landskabsforandringer skal opleves at give mening lokalt samtidigt med, at de bidrager med at løse udfordringer nationalt og globalt. Derfor bliver det afgørende vigtigt at anvende redskaber, som gennem lokaldemokrati og folkelig opbakning kan starte store forandringsprocesser.

Det er baggrunden for i alt fire pilotprojekter om *multifunktionel jordfordeling*. Bag projekterne står 13 Collective Impact-parter, der er samlet i Realdanias initiativ *Det åbne land som dobbelt ressource*. Det er Bæredygtigt Landbrug, Landbrug & Fødevarer, Økologisk Landsforening, KL, Dansk Skovforening, Landdistrikternes Fællesråd, DGI, Danmarks Jægerforbund, Dansk Ornitologisk Forening, Friluftsrådet, Danmarks Naturfredningsforening, Danmarks Sportsfiskerforbund og Realdania.

Med initiativet *Det åbne land som dobbelt ressource* har Realdania ønsket at tage et samfundsansvar, tænke langsigtet og give tid til at udvikle løsninger på komplekse problemstillinger gennem opbygning af langvarige relationer mellem berørte parter. Målet er at skabe *collective impact*, dvs. vedvarende forandringer gennem fælles handling. Det kræver tålmodighed at opnå fælles forståelse af problemstillingen og mulige løsninger. Samfundet lader sig ikke flytte over natten. Til gengæld er tålmodigheden givet godt ud, når der efterfølgende er tilslutning til de løsningsredskaber, der skal til for at flytte samfundet i nye retninger. Det er langt mere motiverende at være med til at skabe forandringer end at blive ramt af forandringer. Når der investeres tid og risikovillig kapital i måden, vi engagerer os og træffer beslutninger på, så kan samfundets største kriser håndteres som muligheder.

De 13 parter i Realdanias Collective Impact-initiativ søger sammen at udvikle brede samfundsløsninger på tværs af jord og vand og med udgangspunkt i lokale ønsker til landskabet fra dem, der bor der og lever af det. Ikke for at underkende uundgåelige krav og mål for klima, vandmiljø og natur, der er truffet i internationale og nationale fora fjernt fra de lokale landskaber. Men netop for at sikre tilslutning og opfyldelse af overordnede mål gennem skræddersyede løsninger, der giver værdi og mening i det lokale landskab.

Parterne har afprøvet ideerne i tre pilotprojekter i Skive-, Jammerbugt- og Ringkøbing-Skjern Kommuner. I disse pilotprojekter er jordfordelingsforhandlingerne afsluttede. Metoderne videreudvikles og kvalificeres i det fjerde projekt i Mariagerfjord Kommune, som løber frem til 2022.

Aktuelt i den indledende projektfase i Mariagerfjord Kommune er der fokus på at videreudvikle inddragelsesværktøjer til at styrke demokratisk medskabelse og beslutningsgrundlag med kvalificeret viden om landskabet og lokalområdets samfundsværdier som omdrejningspunkt.

Et vigtigt grundlag for evalueringen af pilotprojektet i Mariagerfjord Kommune er et årelangt udviklings- og evalueringsarbejde, som er foretaget af et tværfagligt forskerteam, der følger alle fire pilotprojekter (2015-2022). Forskerteamet har screenet og evalueret de tre pilotprojekter med multifunktionel jordfordeling i Ringkøbing-Skjern, Jammerbugt og Skive kommuner. Potentialerne ved jordfordeling blev vurderet til at være store i de tre projekter, men umiddelbart efter gennemførslen er det kun en mindre del af potentialerne, som er indfriet. Således viser evalueringen, at effekterne af en multifunktionel jordfordeling tager lang tid om at indfinde sig. Med andre ord kræver varige forandringer, at man tænker langsigtet og er tålmodig.

Forskerteamet peger på, at metoderammen viser stort potentiale for fremtidige multifunktionelle jordfordelingsprojekter, og at der er leveret et stort stykke arbejde i at opbygge multifunktionel jordfordeling som fundament for samfundsforandringer. Metoden sikrer transparens og faciliterer borgerinddragelse og lokalt engagement. Udfordringen er at videreudvikle processerne for gennemførsel af multifunktionelle jordfordelinger, så man sikrer en bedre indfrielse af de oplagte potentialer - og ikke i utålmodighed henfalder til traditionel anvendelse af jordfordelingsredskabet og silotilgang til målopfyldelse.

Med henblik på at sikre bedre indfrielse af potentialer, afprøves en såkaldt facilitatorfunktion i pilotprojektet i Mariagerfjord Kommune. Collective Impact-parterne søger at afklare, hvilken rolle kommunerne spiller, og hvilke andre instanser og kompetencer, der vil skulle bringes i spil i en samlet facilitatorfunktion. I facilitatorfunktionen kittes myndigheder og rådgivere med forskellige ekspertise, perspektiv og passion sammen for at opbygge kapacitet til at facilitere samarbejde om løsninger på storskala-udfordringer.

2. Vision

For 200 år siden blev jordfordelingsredskabet anvendt til at ophæve landsbyernes dyrkningsfællesskaber og etablere rationelle, selvstændige landbrugsejendomme. Det lagde fundamentet for et dansk landbrug i verdensklasse. Siden har strukturudviklingen taget fart, og nye miljø og klimaudfordringer kalder på lige så omfattende greb. En multifunktionel anvendelse af jordfordelingsredskabet kan gennemføre langtidsholdbare forandringer på et lavt konfliktniveau. Det vil på ny kunne fremtidssikre vores landskaber gennem en intelligent balance i arealanvendelsen.

Mission

Collective Impact's opgave er at udforske og udvikle mulighederne for en mere multifunktionel anvendelse af det åbne land for at skabe forbedringer i forhold til eksisterende muligheder for rentabilitet, miljø og klima, rekreative adgangsforhold, biodiversitet og landdistriktsudvikling. Målet er, at gruppen i enighed kan fremlægge forslag til handlinger, som vil skabe merværdi for såvel samfundet som lodsejerinteresser.

Forslagene skal være afprøvede gennem demonstrationsprojekter og skal også omhandle forslag til facilitering og proces, herunder hvorledes relevant viden gøres let tilgængelig for de implicerede parter, som forslagene berører.

Vision

I 2022 iværksættes en stor jordreform i Danmark, som vil rulle hen over landskabet i løbet af en årrække. En forhandlingsbaseret multifunktionel jordfordeling er udviklet til at blive et centralt redskab til at sikre en optimal anvendelse af landskabet i forhold til produktionsøkonomi og rentabilitet, natur, miljø og klima, rekreative formål og landdistriktsudvikling. Redskabet skaber forbedringer på tværs af bedriftsniveau og tager udgangspunkt i lokale landskabsmæssige forhold.

Processen skaber tryghed og ejerskab til forandringerne hos lodsejere og andre interessenter. Reformen er den største reform siden landboreformerne for 200 år siden og vil skabe høj grad af enighed om brugen af det åbne land mange år frem.

3. Formål

Afprøvning af nye metoder i pilotprojekter om multifunktionel jordfordeling og evalueringen heraf er første skridt i et paradigmeskifte, der sammen med øvrige projekter og evalueringer kan opnå form og styrke.

Denne evaluering af første projektfase i pilotprojektet i Mariagerfjord Kommune har til formål at bidrage med viden og metoder til at udvikle rammerne for nye samarbejdsflader mellem ministerier, kommuner og lokalsamfund, således at internationale krav, nationale mål og lokale ønsker og medejerskab spiller bedre sammen i anvendelsen af vores arealer end i dag, og således at dette samspil bliver bedre i stand til at gennemføre store forandringer i arealanvendelsen.

Collective Impact-pilotprojekterne er startet "fra neden" med udvikling af metoder til inddragelse af lokale aktører og udvikling af fælles mål for multifunktionel arealanvendelse i lokalområdet. På den måde sker ændringerne nedefra gennem dialog og debat og er grundlagt på frivillighed. Det skaber lokalt ejerskab, og forandringerne sker på et lavere konfliktniveau, end hvis ændringerne skulle ske gennem restriktioner.

Hvis anvendelsen af de udviklede metoder skal skaleres op i en national jordreform, vil det kræve kapacitet til at lave helhedsorienteret og lokaldemokratisk planlægning i det åbne land. Der vil være behov for et strategisk og tværfagligt grundlag på nationalt plan med henblik på, at det konkrete indhold udvikles lokalt i samarbejde med lodsejere og øvrige lokale aktører.

Evalueringen opsamler erfaringer fra afprøvning af metoder, som har frivillighed, lokalt engagement samt lys og luft til at behandle fælles viden om landskabet som DNA. Metoderne, bl.a. en tredelt facilitatorfunktion, er for første gang udfoldet i pilotprojektet i Mariagerfjord Kommune. Metoderne vil skulle kvalificeres og videreudvikles yderligere med det formål, at de lokale landskabsforandringer bidrager reelt og varigt til at opfylde overordnede (verdens)mål. Eksisterende projektordninger og incitamentsstrukturer, der arbejder inden for hver deres kasser, ser ikke ud til at kunne levere en omfattende omstilling af anvendelsen af vores arealer med den nødvendige opbakning og bureaukratiske smidighed, som vil være en forudsætning for fremdrift og resultater.

Det er Collective Impact-parternes anbefalinger, at projekter for den statslige finansiering i den multifunktionelle jordfordelingsfond (finanslov 2019-2022) gennemføres efter samme metoder, hvormed det vil blive muligt at evaluere på tværs af pilotprojekterne i regi af Collective impact og projekterne i puljen til multifunktionel jordfordeling. Det vil kunne styrke anvendeligheden af multifunktionel jordfordeling som et relevant redskab til at opnå politiske mål, hvor ingen af landskabets funktioner behøver at ske på bekostning af andre.

4. Sammenfatning

En væsentlig forudsætning for at indfri brede samfundsgevinster af multifunktionel jordfordeling vil være den forudgående planlægningsproces, hvor lokalsamfundets aktører (med repræsentanter fra civilsamfund, herunder lodsejere og lodsejerudvalg, kommunale embedsmænd, lokalpolitikere, erhvervsliv m.fl.) tager ejerskab. Det er en tilgang, hvor lokale aktører bliver aktive bidragydere i udviklingen af lokalt tilpassede løsninger frem for passive modtagere af løsninger udviklet af myndigheder.

I området omkring Glenstrup Sø og Østerkær Bæk har Collective Impact-parterne sat et projekt i gang, hvor parterne ønsker at demonstrere, at tillidsfuldt samarbejde om fælles mål og visioner for området kan gavne alle – både dem, der ejer og lever af arealerne, og dem, der bor i området og bruger landskaberne på andre måder. Projektet er det fjerde pilotprojekt i Realdanias Collective Impact-initiativ om *Det åbne land som dobbelt ressource*.

Erfaringerne fra pilotprojekterne bruger parterne til at kvalificere arbejdet hen mod en fælles vision en multifunktionel jordreform i 2022, der skal tage afsæt i et bredt politisk forlig. For parterne er det afgørende, at komplekse samfundsudfordringer for klima, vandmiljø, natur og biodiversitet samt et konkurrencedygtigt landbrugserhverv med en vifte af udviklingsmuligheder og driftsformer – for blot at nævne nogle – løses i samarbejde, med fælles engagement og konstruktive forhandlinger lokalt. Multifunktionel jordfordeling, dvs. en kollektiv forhandlingsproces om køb, salg og bytte af jorder, er en anledning til at samle lokale aktører om ønsker til lokalområdets udvikling.

I pilotprojektet i Mariagerfjord Kommune står planlægningsprocessen på tre ben; hhv.

1. Etablering af en facilitatorfunktion
2. Nedsættelse af Råd for Lokal Forandring
3. Anvendelse af en tværfaglig screeningsmetode til at indsamle fælles viden om landskabets multifunktionelle potentialer.

Et tværfagligt forskerteam har udviklet screeningsmodellen for potentialer i landskabet ud fra en helhedsorienteret tilgang (driftsøkonomi, miljø, klima, natur, rekreative muligheder og landdistriktsudvikling). I pilotprojektet i Mariagerfjord Kommune har forskerteamet demonstreret, at screeningsmodellen er et redskab til at implementere den globale ramme for bæredygtig udvikling (med 17 verdensmål) lokalt.

Forskereteamet har lagt vægt på, at det også er vigtigt, at det tilses, at der er synergi mellem opfyldelsen af flere samfundsinteresser. Den nye arealanvendelse skal med andre ord være til størst mulig glæde for alle samfundsinteresser, og indfrielsen af én samfundsinteresse bør ikke ske ved samtidigt at underminere muligheden for at indfri andre samfundsinteresser. Derfor har forskerteamet udviklet metoder til at vurdere, om der er hhv. negative eller positive interaktioner mellem opfyldelsen af forskellige samfundsinteresser inden for driftsøkonomi, natur, vandmiljø, rekreative muligheder og landdistriktsudvikling. Med screeningsmodellen har forskerteamet kortlagt det lokale landskabs potentialer således, at denne viden kan bruges af facilitatorfunktion og lokale aktører til at optimere indfrielsen af synergi mellem samfundsinteresserne og eliminere konflikter i det videre projektforsløb. Der er langt flere positive interaktioner end negative.

Hovedingredienser i en jordreform

Ud fra erfaringer fra de fire pilotprojekter om multifunktionel jordfordeling er der indsamlet erfaringer om hovedingredienserne i en jordreform, som derudover sammensættes og suppleres med krydderier, der skaber bedre og skræddersyet brug af lokale landskaber i hele landet.

1) Løsning af natur, klima og miljø-udfordringer skal tænkes sammen med lokal udvikling for at skabe interesse og handling

Opgaven med at forankre oppefra kommende initiativer fra stat eller kommune i et lokalsamfund er en stor og krævende opgave. Traditionelt handler strategisk planlægning om at lave en plan, der er forudsigelig, gennemførlig og noget, der kan kalkuleres. Men mange kommuner er for tiden i fuld gang med en stille revolution, der gør op med denne systemtænkning. Hvis kommunen undlader at præsentere færdige programmer og planer, er der mindre risiko for at udvikle løsninger, som lokalsamfundet reelt ikke efterspørger.

Når løsninger på natur, klima og miljø-udfordringer derimod udvikles i en positiv ånd som forhold i en større samfundsdagsorden for lokal udvikling og værdiskabelse, ansporer det interessen for at bidrage – både hos borgere og hos kommunalpolitikere på tværs af udvalg.

Visionen om en jordreform er at skabe rammerne for, hvordan vi forfølger verdensmål for bæredygtig udvikling lokalt. Det er vigtigt, at den del af befolkningen, som bor på landet, er med i de nødvendige forandringer, der skal til i forhold til miljø og klima, således at forandringerne også medfører, at det bliver mere attraktivt at bo på landet.

I regi af pilotprojekterne har et tværforskningsfagligt team udviklet en screeningsmodel for multifunktionelle potentialer i et landskab. Denne screeningsmodel er netop udviklet som en nøgle til at sikre, at den lokale tilgang til multifunktionel jordfordeling reelt vil bidrage til at løfte store samfundsudfordringer knyttet til verdensmålene for bæredygtig udvikling i dansk kontekst. For at implementere verdensmålene vil det være helt nødvendigt at kunne navigere efter interaktionerne mellem samfundsværdierne i vores landskaber – ellers risikerer vi at gå glip af synergier og styre ind i konflikter.

Screeningsmodellen er samtidigt et demokratisk redskab, der udstikker overordnede mål og rammer (målepunkter for forbedring af landbrugsøkonomi, miljø, natur, klima og landdistriktsudvikling) der udfyldes med viden om det specifikke landskab og giver plads til lokalt engagement i de nødvendige forandringsprocesser.

Løsninger, som udvikles på denne måde, giver mere mening lokalt end løsninger, der trækkes ned over hovedet på folk. Vi skal drage nytte af den danske tradition for konsensusløsninger og folkeoplysning. Alle skal være med, når vi skal flytte samfundet – det må ikke blive en kampplads, for så løser vi ikke opgaven.

2) Facilitatorfunktion: Sæt det rette hold til at understøtte udviklingen af helhedsorienterede, lokale løsninger

For at undgå at udvikle isolerede løsninger på komplekse, forbundne problemstillinger, er der brug for en tillidsvækkende facilitatorfunktion, der omfatter kompetencer og kontaktfelter, der tilsammen kan rumme mange forskellige interesser og fagområder.

Kommunerne spiller en afgørende rolle i at sætte det rette hold af lokale aktører, således at dette hold kan blive en lokal platform for generelt at bringe viden og ressourcer i spil på tværs af siloer og kasser. Med andre ord er kommunernes rolle i at facilitere lokaldemokrati og folkeoplysning et vigtigt element i pilotprojekterne om multifunktionel jordfordeling.

Der er brug for kommunale medarbejdere, der kan facilitere processer, lede bevægelser og mobilisere nye ressourcer i samfundet. Det vil være tidskrævende, men det vil samtidigt gøre kommunen i stand til at sætte ressourcer i spil på tværs af siloer og kasser og give større effekter end simple projekter.

Kommunerne har brug for at blive forstået og anerkendt i rollen som facilitatorer, der understøtter lokalsamfund. Det kræver, at kommunale medarbejdere og chefer skal være synlige og tilgængelige, og de skal varetage fortrolig dialog med borgerne. Med afsæt i kommunernes "udviklingssamtaler" med aktører i det åbne land, kan kommunerne sætte ind, hvor der skabes sammenhæng mellem overordnet strategi og planlægning samt lokale løsninger.

Landbrugsrådgivere er dem, som lodsejerne generelt på forhånd har tillid til. Med rette omhu, respekt og tid kan der udvikles løsninger for ændret arealdisponering eller -anvendelse mellem lodsejer og dennes rådgiver. Omvendt kan det virke mindre attraktivt for lodsejere at indgå i helhedsorienterede løsninger, hvis kommunale myndigheder eller lokale foreninger henvender sig med forslag.

I pilotprojektet har landbrugsrådgiverne fået en bredere opgave end at varetage enkeltinteresser. Projekttilgangen er, at landbruget er en del af lokalsamfundet, og at landbrugsrådgivere skal have fokus på muligheder for det enkelte landbrug ved at indgå i den større sammenhæng.

Landinspektører er dem, der forhandler en ændret arealdisponering på tværs af mange, berørte lodsejere. Landinspektører agerer normalt på vegne af en projektejer med en færdig løsning, som præsenteres for lodsejerne inkl. kompensationsmuligheder gennem jordbytte.

Hver for sig har kommunale medarbejdere, landbrugsrådgivere og landinspektører vigtig viden om landskaberne, deres forandringsprocesser og dem, der bor og arbejder der. Men der er sjældent – hvis overhovedet – anledninger til, at bringe dem sammen om et fælles ansvar for at facilitere forandringer ud fra et helhedsperspektiv på et lavt konfliktniveau.

I pilotprojektet i Mariagerfjord Kommune har planlægningsfasen for multifunktionel jordfordeling haft afprøvning af netop sådan en facilitatorfunktion som nøgleelement. Betydningen af videns- og arbejdsdeling mellem deltagerne i facilitatorfunktionen kan ikke undervurderes i forhold til at udvikle samlende løsninger med brede gevinster.

Muligheden for at dele kommunikationsopgaver efter målgruppe skaber et langt mere tillidsvækkende afsæt for projektet. Dertil kommer naturligvis den samlede viden og ekspertise om lovgivning, forvaltning, tilskudsordninger, værdisætning af arealer, lokalpolitiske ønsker mv., som gør facilitatorfunktionen til en stærk enhed. For at gøre denne ekspertise størst mulig, vil det naturligvis også være nødvendigt at indgå i tætte relationer med ansvarlige, statslige tilskudsgivende eller faglige myndigheder. Et sådant samarbejde vil forudsætte, at den til tider forudindtagede skepsis og mistro mellem kommunale og statslige myndigheder erstattes med en åben, nysgerrig og ambitiøs tilgang, der går begge veje.

Når planlægningen er gennemført, og de fælles mål er nedskrevet som et kompas i en lokal udviklingsplan, så går de egentlig jordfordelingsforhandlinger med lodsejere i gang. Det er i denne fase, at de lokale udviklingsmål omsættes til konkrete initiativer – initiativer, som muliggøres enten via omfordeling af ejerskab til arealer og/eller via supplerende projektmidler og tilskudsordninger. I denne forhandlingsfase, vil jordfordelingsplanlæggeren kunne trække på en viden om mulighederne i det lokale landskab, som er opnået via deltagelse i facilitatorfunktionen i planlægningsfasen. Dermed bliver jordfordelingsplanlæggeren i stand til at bringe flere perspektiver for lokalsamfundet ind i forhandlingerne sammenlignet med traditionelle jordfordelingerne med et på forhånd defineret projekt.

Et vigtigt resultat af afprøvning af en facilitatorfunktion er, at metoden vil kunne anvendes til generelt til at vurdere og kvalificere mulighederne for at få mange hensyn til at gå op i anvendelsen af vores arealer – også uden brug af jordfordelingsredskabet.

3) Etablering af Råd for Lokal Forandring er en investering, som starter forandringsprocesser

En præmis for etablering af et Råd for Lokal Forandring har været, at lokalsamfund skal understøttes i selv at udvikle løsninger og skabe forandringer gennem ændrede handlinger og prioriteringer, fordi det er meningsfuldt for den enkelte og for fællesskabet – og ikke fordi kommunen eller staten anmoder om det. I pilotprojektet i Mariagerfjord Kommune har nedsettelsen af Råd for Lokal Forandring desuden bundet i en erkendelse af et behov for at gøre tingene på nye måder.

De i alt 12 lokale deltagerne i Råd for Lokal Forandring er bindeled til alle borgere i lokalområdet. Rådet har været drivkraft i udvikling af del-projekter og sikret inddragelse af lokal viden i udarbejdelsen af en lokal udviklingsplan. Samtidigt har rådet taget konstruktivt imod den forskningsfaglige viden om projektområdets potentialer.

Politikere fra flere udvalg deltager i rådet og bidrager i øjenhøjde med øvrige deltagere til at udvikle de konkrete løsninger. Det er et godt eksempel på, at der i kommunerne er en udvikling mod, at politikerne er villige til at afgive magt og uddelegere ansvar til lokale aktører. Det er en tilgang, hvor lokale aktører bliver aktive bidragsydere i udviklingen af lokalt tilpassede løsninger frem for passive modtagere af løsninger udviklet af myndigheder.

Rådets virke som dialogforum med mulighed for inddragelse af lokale aktører i kombination med det tætte parløb med facilitatorfunktionen sikrer sammenhængskraft i forprocessen. Det skaber tillige en buffer, der samler utryghed op mellem myndigheder og lodsejere.

Det betyder, at projektet har opnået en grad af legitimitet i lokalområdet, som det formodentligt ikke ville have opnået uden det lokale råd.

Sammenfattende er erfaringerne, at det tætte samarbejde mellem en professionel facilitatorfunktion og de lokale aktører i Råd for Lokal Forandring kan få gang i forandringsprocesser mod fælles mål, der både giver mening lokalt og bidrager til at løse store samfundsudfordringer.

4) Screening af multifunktionelle potentialer skaber fælles viden og åbner for nye muligheder

I et lokalt samarbejde om plads til flere interesser i brugen af det åbne land, vil der være mange 'personlige' erfaringer, enkeltstående tilfælde og forestillinger om, at fagområder ikke kan spille sammen. Der vil ofte være antagelser, og disse antagelser kan stå i vejen for udvikling af fælles mål, fordi de omdannes til holdninger/meninger.

For at diskutere sig frem til en fælles vision, vil det være relevant at basere samarbejdet på en fælles forskningsbaseret viden om, hvad der er muligt, og hvordan forskellige dele af en vision eventuelt understøtter eller modvirker hinanden. Til forskel fra mange interessevaretagelse baseret på erfaringer og antagelser så viser erfaringerne fra pilotprojekterne, at det forskningsbaserede videngrundlag om landskabets multifunktionelle potentialer kan bygge bro mellem enkeltinteresser og erfaringer.

Den tværvideenskabelige metode til screening af multifunktionelle potentialer (spiderwebbet) er blevet anvendt i projektområdet for at skabe inspiration til de lokale aktører og facilitatorfunktionen. Fra pilotprojekterne ved vi, at kommunerne, landboforeninger, jordfordelingsplanlæggere, lodsejere og øvrige lokale aktører har haft stor gavn af fælles viden om landskabets potentialer fra forskerteamet. Den viden har åbnet for muligheder, der ikke var kendskab til på forhånd. Den fælles viden betyder, at lokale aktører bliver bedre i stand til at sætte fælles ind, hvor potentialer og effekter vil være størst.

Et vigtigt resultat af evalueringen er således de positive perspektiver for at videreudvikle metoder, hvor etablering af fælles viden om landskabets multifunktionelle potentialer indgår som grundlag for dialog og udvikling af fælles mål mellem mange parter med forskellige interesser – også uden brug af jordfordelingsredskabet. Uden disse metoder overses konflikter og synergi – og det kan være en væsentlig barriere for en værdiskabende brug af landskabet.

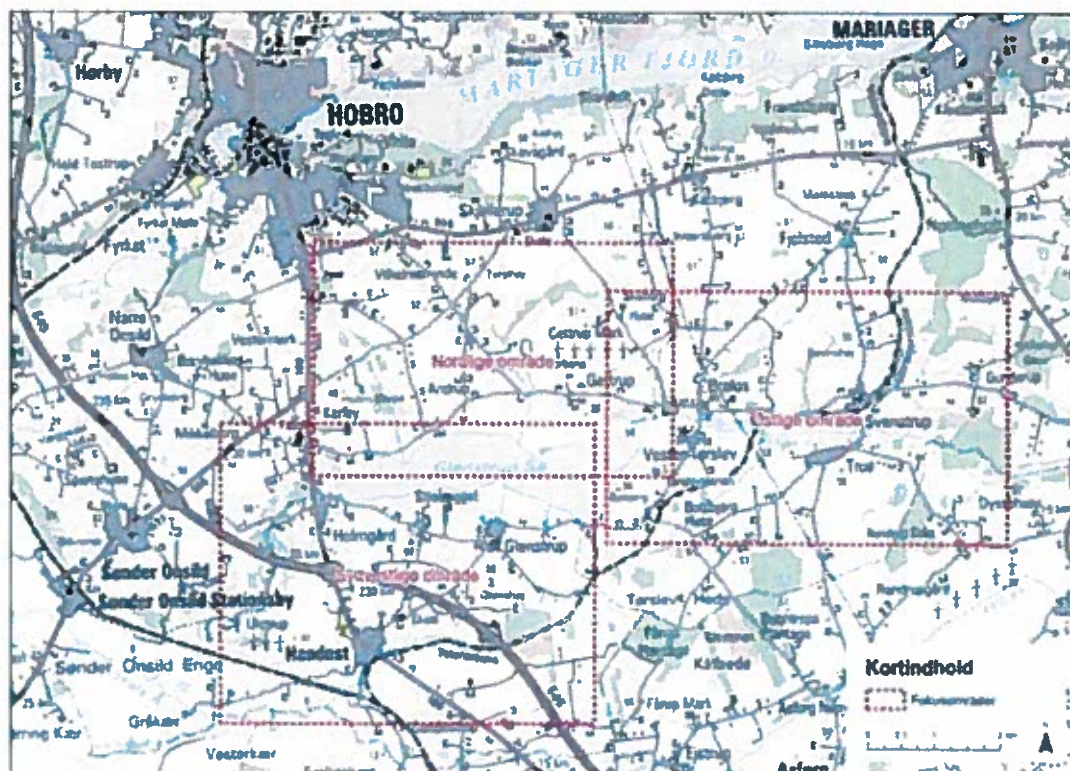
5. Fjerde pilotprojekt om multifunktionel jordfordeling

Fælles Forandring – vejen til en bedre brug af det åbne land

Baggrund

Med afsæt i erfaringer fra tre afsluttede pilotprojekter ønsker Collective Impact-parterne at videreudvikle på en model for multifunktionelle, værdiskabende løsninger for brugen af det åbne land. Samarbejdsmuligheder med et EU-projekt i Himmerland (LIFE IP Natureman) og projektet "Naturen – en rentabel del af landbruget" støttet af VELUX FONDEN og VILLUM FONDEN har været udslagsgivende for valget af Mariager Fjord Kommune som pilotkommune.

Demonstrationsprojektet er iværksat i et 6000 ha stort projektområde syd for Hobro ved Glenstrup Sø og Østerkær Bæk (med et delprojektområde i LIFE IP som kerneområde). Området omfatter både højbundslande og lavbundsarealer. Det giver mulighed for, at jordfordelingen kan bidrage til at udvikle efterspurgte helhedsløsninger, som giver svar på, hvordan forskellige typer af driftsgrene kan eksistere side om side - og til gensidig gavn for landdistriktsudvikling og attraktive bosætningsmuligheder. Arealer med høj dyrkningsværdi samles på robuste jorde, hvor en intensiv landbrugsproduktion bidrager positivt til driftsøkonomien. Arealer med lav dyrkningsværdi (f.eks. lavbundsarealer i ådale, skrænter samt små og fragmenterede arealer) samles i større sammenhængende arealer med positive effekter for en mere rentabel naturpleje for landbrugserhvervet samt for en mangfoldig og mere klimarobust natur – og i mange tilfælde også for renere vandmiljø, beskyttelse af grundvand og reduktion af klimagasser.

I projektområdet er der stor og bred vilje blandt lokale aktører til at skabe en bedre brug af det åbne land og sikre attraktive landdistrikter. Der er incitamenter fra landmænd og landboforeninger til at optimere forretningen gennem en jordfordeling, der ikke blot vil optimere transportforhold og arrondering på kort sigt, men også spille ind i langsigtede løsninger og nye indtjeningsmuligheder, som udløses af mål for lokalsamfundets udvikling.

Opskrift for planlægning, gennemførelse og dokumentation af fjerde pilotprojekt

Planlægning (for-processen) 2018-2019

Et centralt formål er at afklare, hvordan en facilitatorfunktion kan bringe landmænd og øvrige aktører i lokalsamfundet sammen om fælles indsatser, dels som led i udvikling af fælles mål og initiativer for lokal udvikling generelt, dels som for-proces for den efterfølgende multifunktionelle jordfordeling.

1. Der nedsættes en facilitatorfunktionen med kommunal projektledelse og med øvrig deltagelse af statslige jordfordelingsplanlæggere og landbrugsrådgivere.
2. Der etableres et råd med lokale aktører:
 - dels for at udarbejde fælles mål og initiativer for lokal udvikling generelt,
 - dels som for-proces for den efterfølgende multifunktionelle jordfordeling.

Rådet skal nedsættes, så deltagerne repræsenterer aktører, der afspejler den multifunktionelle tilgang (driftsøkonomi, natur, miljø, klima, rekreative muligheder og landdistriktsudvikling). De lokale aktører vil være relevante i kraft af deres ejerskab til arealerne, viden, netværk, adgang til finansieringsmuligheder. Deltagerne kan modtage et mindre honorar for at sikre professionalisering og anerkendelse for at bidrage til udvikle nye metoder til at løfte udviklingspotentialer i lokalsamfundet.

Samarbejdet mellem facilitatorfunktion, Råd for Lokal Forandring og øvrige lokale aktører munder ud i en lokal udviklingsplan med fælles opbakning til initiativer, der samlet sætter retningen for det videre arbejde med at indfri områdets multifunktionelle potentialer gennem jordfordeling og supplerende virkemidler.

Evaluerings af for-processen, sommer 2019

1. Evalueringen samler op på erfaringerne med afprøvning af metoder i planlægningsfasen. Evalueringen stilles til rådighed for den multifunktionelle jordfordelingsfond med ophæng i Miljø- og Fødevareministeriet samt for regeringens forhandlinger om klima, biodiversitetspakke mv. og initiativ til en jordreform.

Gennemførelse 2019-2021

1. Jordfordelingsplanlæggerens dialog med lodsejerne tilrettelægges efter de lokale aktørers ønsker i den lokale udviklingsplan (som lodsejerne også selv er en del af og har været med til at udvikle). Dvs. dialogen mellem jordfordelingsplanlægger og lodsejer vil udover lodsejers individuelle ønsker til bedriften også omhandle lodsejerens rolle og forretning i lokalsamfundet og hvilke lokale udviklingsmål, der oplagt vil kunne fremmes gennem multifunktionel jordfordeling. Den multifunktionelle jordfordeling afsluttes med kendelse ultimo 2021.

2. Parallelt vil facilitatorfunktion og Råd for Lokal Forandring skulle arbejde videre med planlægning af øvrige initiativer og finansieringsmuligheder til fremme af de fælles mål for lokalområdet. I denne sammenhæng får facilitatorfunktionen en rolle i at afprøve konkret, hvordan tilskudsordninger kan kombineres på tværs af formål og kasser med bedre incitamenter for den enkelte landmand eller i et samarbejde mellem flere landmænd til at udvikle helhedsorienterede løsninger med bedre og mere varige effekter for det lokale landskab. Formålet er at løfte brede samfundsinteresser i lokalsamfundet ved at få forskellige kasser for hver deres snævre indsatsområde til at spille sammen (f.eks. tilskud/finansiering til naturpleje, klimaprojekter, etablering af vådområder/minivådområder, rekreative tiltag, landsbyudvikling, skovrejsning mv).

Forskningsfaglig kortlægning af multifunktionelle potentialer og effektmålinger 2018-2022

Collective Impact-parterne har siden 2015 tilknyttet et tværfagligt forskerteam til at følge pilotprojekterne. Forskerteamet arbejder videre med metodeudvikling og dokumentation i det fjerde pilotprojekt i Mariagerfjord Kommune. Følgende deltager i forskerteamet:

Pia Heike Johansen, Syddansk Universitet, Lektor, Landdistriktsudvikling

Rasmus Ejrnæs, Aarhus Universitet, Seniorforsker, Natur

Brian Kronvang, Aarhus Universitet, Research professor, Miljø

Søren Præstholt, Skovskolen, Specialkonsulent, Rekreation

Jesper S. Schou, Københavns Universitet, Lektor, Driftsøkonomi

1. Forskergruppen har udviklet en metode til tværfaglig kortlægning af synergi og begrænsninger mellem 25 effektmålepunkter inden for fem forskningsfaglige felter. De forskningsfaglige felter udvides med målepunkter for klima.
2. Den tværvideenskabelige metode til screening af multifunktionelle potentialer vil blive anvendt i projektområdet for at skabe inspiration til de lokale aktører og facilitatorfunktionen.
3. Efter gennemførelsen af den multifunktionelle jordfordeling vil effekten blive målt for hhv. driftsøkonomi, natur, vandmiljø, klima, rekreative muligheder og landdistriktsudvikling.
4. Forskergruppen vil også måle på effekterne igen i de eksisterende tre jordfordelingsprojekter for dermed at dokumentere, om 3 år ekstra har betydning for størrelsen af effekterne.

6. Erfaringer fra afprøvning af nye metoder i planlægningsprocessen

Planlægningsprocessen har haft til formål at samle lodsejere og øvrige lokale aktører om at udvikle fælles mål for multifunktionel brug af landskabet omkring Glenstrup Sø og Østerkær Bæk.

Byggestenene i det lokale samarbejde har været:

- En facilitatorfunktion med deltagere fra Mariagerfjord Kommune, landboforeningen Agri Nord og Landbrugsstyrelsens enhed for jordfordeling.
- Et Råd for Lokal Forandring
- Screening af multifunktionelle potentialer i landskabet v. forskerteamet
- Udarbejdelse af lokal udviklingsplan v. facilitatorfunktion med inddragelse af Råd for Lokal Forandring.

Ingen af disse metoder er afprøvet som en samlet tilgang i tidligere projekter. Konturerne til dem er tegnet i de tre forudgående pilotprojekter i Ringkøbing-Skjern-, Skive- og Jammerbugt Kommune, men metoderne er først defineret i pilotprojektet i Mariagerfjord Kommune. Det betyder, at der har været procestid forbundet med at opnå fælles forståelse af, hvordan metoderne har skullet omsættes til konkret handling. Det er vilkårene, når man ønsker at udvikle og træde nye veje. Alligevel er det også lykkedes inden for planlægningsfasen at nå til en "driftsfase" af de nye metoder, som giver anledning til at vurdere funktionen og resultaterne af dem.

Aktiviteterne omfatter bl.a.

- Opstartsmøde for lodsejere i True Forsamlingshus, januar 2019
- Borgermøde i True Forsamlingshus, januar 2019
- Workshop med videndeling fra forskerteamet om områdets multifunktionelle potentialer til lokale aktører, februar 2019
- Workshop for byrådet og flere udvalgsmøder januar-juni 2019
- Møde med LAG Himmerland om samarbejdspotentialer, februar 2019
- Møder med lokale aktører i geografiske delområder februar - juni 2019
- Fælles studietur for Collective Impact-parter, facilitatorfunktion, Råd for Lokal Forandring og Mariagerfjord Kommune, maj 2019
- Offentligt temamøde om miljøtilstanden i Glenstrup Sø v. forsker Brian Kronvang, juni 2019
- Månedlige møder i facilitatorfunktionen januar-juni 2019
- Månedlige møder i Råd for Lokal Forandring, inkl. deltagelse af facilitatorfunktionen januar-juni 2019

Facilitatorfunktion

Collective Impact-parterne anbefaler, at faciliteringen af de lokale projekter gennemføres i et tæt samarbejde mellem kommunal projektmedarbejder, rådgiver fra relevant landbrugsforening samt uafhængig jordfordelingsplanlægger. Det er vigtigt, at funktionen er faciliterende i forhold til at indsamle og inspirere lokale aktører til at samarbejde om fælles mål for projektet.

Sammensætningen af facilitatorfunktionen har til formål at skabe tillidsfuld dialog og bredt ejerskab. Således kan landbrugsrådgiveren have som særligt ansvar indledningsvis at inddrage lods-ejerinteresser, mens kommunen tilsvarende indledningsvis kan inddrage berørte borgerforeninger, naturforeninger mv. Det er Collective Impact-parternes erfaring, at en sådan faciliterende funktion for genforhandlingen af brugen af det lokale landskab er en god investering, som resulterer i en vifte af gensidigt understøttende indsatser, der vil optimere indfrielsen af multifunktionelle værdier i det lokale landskab.

I fjerde pilotprojekt i Mariagerfjord Kommune er facilitatorfunktionen bemanded af syv kernemedarbejdere:

- 2 medarbejdere fra Mariagerfjord Kommune – hvoraf 1 er gennemgående projektleder for hele projektet
- 2 landbrugsrådgivere fra Agri Nord
- 2 jordfordelingsplanlæggere fra Landbrugsstyrelsen
- 1 projektleder fra VELUX-projektet Naturen – en rentabel del af landbruget

Hvordan skaber facilitatorfunktionen merværdi i forhold til det "vi plejer"?

Fra start har der været en åben dialog blandt i deltagerne i facilitatorfunktionen om at definere funktionen og dens opgaver. Løsninger er drøftet og udforsket i fællesskab. Ingen deltagere har haft særlige dagsordener, og alle har haft stor motivation for at gøre tingene på nye måder.

I facilitatorfunktionen har der været forventningsafstemning om rollefordelingen. Den gennemgående kommunale projektleder har rejst spørgsmålet om, hvorvidt facilitatorfunktionens øvrige deltagere oplever deres rolle som tilfredsstillende, og om projektlederen fylder for meget. I facilitatorfunktionen er der konsensus om, at det er naturligt, at der er en tydelig projektledelse og at denne fylder meget under møder mv.

Da der er væsentlige geografiske forskelle inden for det 6000 ha store projektområde, f.eks. mellem landsbyerne i hhv. den østlige og vestlige ende, har Råd for Lokal Forandring og facilitatorfunktionen opdelt projektområdet i mindre delområder. Opdelingen er sket med input fra forsker-teamets screening af projektområdets potentialer og opdeling i delområder afhængigt af landskabelige forhold samt landbrugs- og bosætningsstruktur. Opdelingen i delområder har gjort det lettere at indsamle lokale ønsker og skabe ejerskab til projektet.

Facilitatorfunktionen har lavet en arbejdsdeling af, hvem der er tovholder for hvilke delområder. Arbejdsdelingen omfatter også, at der altid skal være en repræsentant fra kommunen med i et delområde (men ikke nødvendigvis som tovholder). Facilitatorfunktionen har været opmærksom på at dele information og viden mellem delområderne. Her er sammendrag af ønsker til initiativer løbende blevet illustreret på kort, som har været et vigtigt arbejds- og formidlingsredskab i kombination med en logbog med fælles overblik over dialog med lodsejere eller andre aktører.

Facilitatorfunktionen har en fælles forståelse af, at deltagerne tilsammen har en særlig vigtig opgave i forhold til at sikre sammenhæng på tværs af landskabet og i at sikre den multifunktionelle tilgang. Mariagerfjord Kommune har en særlig opgave og ansvar i forhold til at koordinere dialog og indsats på tværs af delområderne.

Sammenfattende er dialogen i facilitatorfunktionen tillidsfuld, og samarbejdet hviler på gensidig respekt for deltagernes forskellige kompetencer. Det er der kommet et særdeles stærk team ud af, hvor holdånden er i top.

Råd for Lokal Forandring

Facilitatorfunktionen har haft til opgave et nedsætte et råd med lokale aktører, der skal være samlende bindeled til alle borgere i lokalområdet – med afsæt i rådsdeltagernes egne forbindelser til hhv. dyrkning eller anden brug af arealer, øvrige erhvervsinteresser, lokale fællesskaber samt til natur- og miljø.

Mariagerfjord Kommune har udpeget nøglepersoner, som kommunen gerne ville have til at deltage i Råd for Lokal Forandring ud fra en forventning om, at disse lokale aktører kan bidrage med lokal viden og vil engagere sig positivt og deltage i møder, workshops o.l. Andre deltagere har selv meldt deres interesse på et borgermøde, hvor projektet blev præsenteret. Facilitatorfunktionen udarbejdede et udkast til et kommissorium for Råd for Lokal Forandring, som senere blev lavet færdigt i samarbejde med rådet. Se bilag 1.

Der er en god og positiv stemning med en levende dialog i rådet. Meninger kan godt brydes, uden at det kommer til at fylde på en uhensigtsmæssig måde. Til forskel fra tidligere oplever rådsmedlemmer, at de gået fra konfliktsituation til mulighedsdialog med kommunen.

Samarbejdet mellem Råd for Lokal Forandring og facilitatorfunktionen hviler på en ligeværdig og engageret indsats parterne imellem. Samarbejdet er et godt eksempel på offentlige-private partnerskaber med motivation til at skabe forandring med forankring.

Oversigt over deltagere i Råd for Lokal Forandring

Lokale aktører

- Lise Murmann, landmand, 24 år, Hun er optaget af, at det skal være godt og attraktivt at bo i området samt finde gode muligheder for landbrugserhvervet.
- Eva Friborg, salgsassistent MultiLine, 55 år. Hun er optaget af foreningslivet og fællesskabet i og omkring True og medlem af Forsamlingshusenes Samråd i Mariagerfjord Kommune.
- Karen Andersen, miljøtekniker ved Miljøstyrelsen, 56 år, Hun er optaget af naturen, søen og vandmiljøet og mulighederne for at færdes i og opleve naturen.
- Søren Visti Sørensen, elektriker, 57 år. Han er optaget af fællesskabet, mulighederne for at forbedre landbrugets betingelser, adgang til natur og landskab samt at øge områdets attraktivitet og bosætningsmuligheder.
- Erik Christensen, deltidslandmand, 58 år. Han er optaget af naturpleje, muligheder for at opleve og færdes i naturen samt at gøre området mere interessant for bosiddende såvel som gæster.
- Claus S. Nielsen, agrarøkonom, ægproducent og grossist, 52 år. Han er optaget af søen og fiskeri, miljøet omkring søen og mulighederne for at færdes ved søen. Formand for Lodsejerforeningen for Glenstrup Sø.
- Niels Roloff, landmand, 70 år. Han er optaget af lodsejernes betingelser og behandling. Har et mindre kvæghold med fokus på afgræsning.
- Flemming Rasmussen, pensioneret skoleleder, 70 år. Han er optaget af fællesskaberne i småsamfundene og samspillet med lodsejerne. Formand for Lokalerådet for Glenstrup, Handest og Holmgårde og medlem af kommunens Landdistriktsråd og § 17, stk. 4-udvalg om landdistriktsudvikling. Næstformand i kommunens Landdistriktsråd.

Politikere,

- Svend Skifter Andersen, tidligere lærer og skoleleder i Hobro, 64 år, bor i Hørby Skoleby. Valgt for Socialdemokratiet, medlem af Udvalg for Kultur og Fritid, og medlem af kommunens Landdistriktsråd.
- Jørgen Hammer Sørensen, smed, 57 år, bor i Hobro. Valgt for Dansk Folkeparti, formand for Udvalg for Teknik og Miljø.

Erhvervsfolk

- Frank Kristensen, direktør Spar Nord i Hobro.
- Tom Madsen, partner, ejendomsmægler og valuar ved Ejendomsmæglerfirmaet John Frandsen

Lokale ambassadører for projektet

Rådet har påtaget sig rollen som ambassadører for projektet gennem bl.a. deltagernes dialog med deres respektive netværk, deltagelse i offentlige møder samt arbejdsdeling om kommunikationsopgaver ved arrangementer. Rådsmedlemmer har f.eks. også deltaget med oplæg for byrådet, og der er lavet en husstandsomdelt folder om rådet.

I kraft af rådsmedlemmers aktiviteter er det facilitatorfunktionens oplevelse, at planlægningen af projektet er nået længere, end hvis rådet ikke havde eksisteret. Heri ligger også en vigtig øget legitimitet af projektet i lokalområdet ved at rådet eksisterer.

En ny erhvervs- og landdistriktsudviklingsramme for arealprojekter

Rådsmedlemmerne fra pengeinstitut og ejendomsmæglerfirma har for de øvrige rådsdeltagere holdt et indlæg om, hvilke forhold, der tæller i forhold til køb og salg af ejendommene på landet i projektområdet ved Glenstrup Sø og tilsvarende mht. finansiering af køb af fast ejendom i området.

På forhånd var de to rådsmedlemmer blevet bedt om at overveje følgende spørgsmål:

- Hvad betyder noget for salgbarhed? Er der nogle lokale initiativer, som kan give merværdi den vej rundt?
- Hvad får folk til at flytte på landet?
- Hvordan vurderer man et lokalområde? Som mægler, pengeinstitut, som køber?
- Hvad er udfordringerne ved finansiering? Kan man som lokalområde gøre noget ved det?
- Kan projektet bære nogle budskaber videre, som kan gøre det nemmere at få adgang til finansiering?

Indlæggene gav anledning til fælles drøftelser i rådet om motiver for at bo og flytte på landet, herunder naturen og adgangen til naturen samt betydningen af lokalt engagement og nærhed, hvor man bliver en del af et fællesskab og vil noget med hinanden.

Drøftelserne skabte en fælles forståelse af hvilke forhold, som skaber attraktive lokalområder, og at der bør arbejdes i fjerde pilotprojekt på at bidrage til at styrke disse forhold:

- Skab rammerne for lokalt engagement. Kan man lave en fælles platform for Glenstrup Sø-Østerkær Bæk området?
- Fortæl den gode historie. Kom ud over rampen og fortæl om alt det, der fungerer og alt det attraktive.
- Vær stolt over den mulighed, der er givet med projektet. Udnyt chancen
- Arbejd for at ruiner og udtjente driftsbygninger kan nedrives. Gå evt. sammen og skaf midlerne.
- Undgå negativ spiral
- Giv adgang til omgivelserne og skru op for idyllen
- Bevar lokale aktiviteter, sammenhold, fællesskaber, ildsjæle
- Fortæl den gode historie
- Fokus på branding og markedsføring

Lokal udviklingsplan

Facilitatorfunktionen har haft ansvaret for, at der er blevet udarbejdet en lokal udviklingsplan for projektområdet, som samler ønsker fra lokale aktører i delområderne. Råd for Lokal Forandring har haft en aktiv rolle i at udvikle og kvalificere idéer og initiativer i udarbejdelsen af den lokale udviklingsplan. Planens initiativer udtrykker fælles ønsker på tværs af lodsejere og øvrige lokale aktører.

Det vil ikke være muligt at indfri alle initiativer som led i det multifunktionelle jordfordelingsprojekt. Derimod sætter den lokale udviklingsplan retningen for lokalområdet i mange år frem, samtidigt med, at nye mål og udviklingsmuligheder også vil opstå. Den lokale udviklingsplan har en vigtig legitimerende funktion for det videre projektarbejde med konkret indfrielse af initiativerne.

Den lokale udviklingsplan er vedlagt som bilag 2.

Samarbejder på tværs af aktører og organisationer, lokalt og nationalt

Facilitatorfunktionen og Råd for Lokal Forandring har tidligt i planlægningsprocessen haft fokus på at etablere samarbejder på tværs af aktører og organisationer, lokalt og nationalt, der kan løfte projektet videre i nye faser.

De nationale interesseorganisationer i Collective Impact-partnerkredsen har været indbudt til møde, og der er afholdt fælles studietur i projektområdet, for at de indbudte organisationer kunne få et mere konkret indtryk af, hvilke initiativer og ideer, der optager de lokale. Det har samtidigt været hensigten at skabe anledning til konkrete samarbejder og lægge planer for, hvordan potentialerne kan målsættes og indfries gennem konkrete initiativer i det videre projektforsløb frem mod 2022. Pt. planlægges der temaarrangementer med lokalafdelinger af Danmarks Jægerforbund og Danmarks Sportsfiskerforbund.

Arrangementerne har samtidigt været en positiv anledning for lokale aktører til at høre hinanden fortælle om, hvad der rører sig. Det opbygger kapacitet og styrke blandt lokale aktører, når de mærker positiv respons på at indgå i dialog med moderorganisationerne udefra.

Screening af multifunktionelle potentialer i landskabet

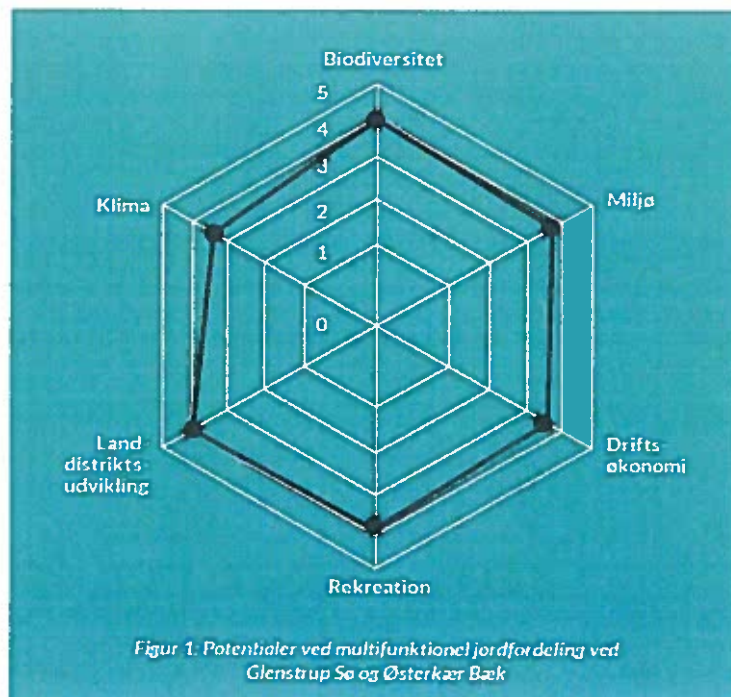
Det tværfaglige forskerteam har haft følgende rolle i forprocessen i pilotprojektet i Mariagerfjord Kommune:

- At screene projektområdet for multifunktionelle potentialer
- At kortlægge interaktionerne mellem de identificerede potentialer inden for i alt seks fagområder/samfundsværdier
- At præsentere og diskutere landskabets multifunktionelle potentialer og deres indbyrdes interaktioner med Mariagerfjord Kommune til at starte med og derefter med lokale lodsejere og øvrige aktører.

I forskerteamets screeningsmodel er de seks samfundsværdier (fagområder) for hhv. driftsøkonomi, natur, miljø, klima, rekreation og landdistriktsudvikling opdelt i hver fem delmål, som hver især bidrager til et samlet mål.

I pilotprojektet i Mariagerfjord Kommune er screeningsmodellen indledningsvis anvendt til at udvælge det pilotprojektområde, som havde størst potentialer for brede samfundsgevinster af de i alt tre projektområder, der var i spil.

Derefter foretog forskerne i det udvalgte projektområde ved Glenstrup Sø en screening af potentialerne i landskabet ud fra hvert fagområde og de tilhørende delmål. Derefter er der beregnet en gennemsnitlig potentialeleværdi for hver samfundsværdi. Potentialerne vises som et edderkoppediagram.

I udviklingen af screeningsmodellen har forskerne lagt vægt på, at det også er vigtigt, at det tilses, at der er synergi mellem opfyldelsen af flere samfundsinteresser. Den nye arealanvendelse skal med andre ord være til størst mulig glæde for alle samfundsinteresser. Forskerteamet har udviklet metoder til at vurdere, hvordan mulige initiativer inden for ét interesseområde indvirker på de øvrige interesseområder. I planlægning af multifunktionel jordfordeling kan screeningsmodellen tages i brug for at sikre, at anvendelsen af arealerne bevæger sig mod, at flere af de seks overordnede samfundsinteresser opfyldes i landskaberne.

Workshop med forskerteam og lokale aktører

Forskerteamet har udarbejdet en let formidlet pjec med beskrivelse og kort over potentialerne i landskabet. Pjecen er blevet præsenteret for lokale aktører på en workshop.

Formål med workshoppen var:

- At få forskerteamets syn på området og ideer frem på bordet. Mariagerfjord Kommune vurderede, at de ideer var så friske og anderledes, end den vante tænkning, at kommunen havde formodning om, at de ville virke meget inspirerende og kunne medvirke til at facilitere de lokale aktører i en retning, hvor der ikke kun tænkes i helt nye retninger, men også tænkes flere mål og funktioner ind i landskabet.
- Som det andet formål ønskede facilitatorfunktionen at gøre den indtil videre måske luftige og ukonkrete fortælling om muligheder i landskabet meget mere konkret. Samtidigt var facilitatorfunktionen opmærksomme på selv at bruge workshoppen som anledning til at understøtte de lokale i en multifunktionel retning. Inden workshoppen ringede facilitatorfunktionen ud til en lang række enkeltpersoner, netværk og foreninger for at minde dem om, at de skulle dukke op.

Fra de lokale deltagere var der stor interesse, nysgerrige spørgsmål og interesse for løsninger. Forskerteamets præsentation af landskabet potentialer medførte, at lokale aktører fik blik for forhold, som de ønskede uddybende viden om, bl.a. årsagssammenhænge om vandmiljøtilstanden i Glenstrup Sø. På det efterfølgende, offentlige temamøde gik forsker Brian Kronvang i dybden med at forklare miljøtilstanden i Glenstrup Sø samt hvilke virkemidler, der som led i vandplanerne kan bringes i spil for at forfølge målene for en bedre miljøtilstand. På temamødet var konstruktivt fokus på at drøfte løsninger og målrettede virkemidler – og der var ikke en stemning af, at landbruget stod for skud, men derimod er nøgleaktør i at finde de gode løsninger for hele lokalsamfundet.

Temamødet har givet facilitatorfunktionen et godt afsæt for at tage virkemidlerne med ud i en konkret dialog med relevante lodsejere.

Pjecen "Multifunktionel jordfordeling ved Glenstrup Sø og Østerkær Bæk. Nye muligheder for be-
drifter, miljø, natur, rekreation, landdistrikter og klima" indgår som bilag 3.

7. Konklusion

Konceptudvikling for lokale omstillingsmotorer

En landsdækkende, multifunktionel jordreform er et koncept, der er udviklet gennem helhedsorienteret tilgang til det på forhånd velkendte jordfordelingsredskab. Gennem i alt fire pilotprojekter med multifunktionel jordfordeling er der afprøvet og kvalificeret metoder og løsninger. Pilotprojekterne viser, at ved at bringe større fællesskab og tværfagligt samarbejde ind i løsningerne for det åbne land, så vil potentialerne for at opnå brede samfundsgevinster være meget store. Det er mere tidskrævende, og derfor skal vi sætte konceptet i gang med det samme, for effekterne i landskabet og for naturen viser sig først over en årrække.

Collective Impact-pilotprojekter for multifunktionel jordfordeling er innovationsforløb til at finde og teste et koncept, der kan kopieres og skaleres til at løse komplekse problemer. Formålet er at udvikle på færdigheder, der ikke kun vil være relevante inden for det pågældende projekt men vil konkretisere en helt ny opfattelse af roller og samarbejder i det åbne land.

Med et koncept for en intelligent anvendelse af det åbne land, der tvinger isolerede projektordninger og siloer til at arbejde bedre sammen, så kan vi bruge pengene på at rulle konceptet ud, i stedet for at blive ved at sætte nye projekter i søen, der inden for hver sit snævre område udvikler løsninger.

Der findes ikke noget "quick fix" til at løse komplekse samfundsudfordringer. Samfundsudfordringer kan ikke løses af en part alene og kræver forpligtende samarbejder, der over tid skaber viden, fremdrift og effekt. Pilotprojekterne er ikke knyttet til ét specifikt problem eller én specifik målgruppe. De er gennemført og udviklet for at skabe lokale omstillingsmotorer, der kan blive ved at køre i nye retninger, når behovet opstår.

Der er udviklet metoder til, hvordan relevante aktører og kompetencer samles om at udvikle fælles mål. Der er også udviklet en screeningsmodel til at indsamle en meget bredere viden om landskabets potentialer, end der normalt arbejdes med i eksisterende projektordninger. Det handler om at afsøge potentialer og løsninger således, at presserende udfordringer vendes til muligheder. Tiden er en god investering, for det skaber tryghed og medejerskab. Der vil være brug for både stærke, smidige og modstandsdygtige samfundsstrukturer, når store udfordringer presser sig på.

Administration, lovgivning og økonomi skal spille sammen

Pilotprojekterne har været underlagt barrierer for at indfri de fulde potentialer af innovationsforløbene. Lovgivning, økonomi og administration er skruet sammen efter ét verdensbillede, og det er forældet i forhold til at bringe landskaberne ind i fremtiden med større værdi. Der samles op på disse barrierer i et særskilt barrierecatalog. I det åbne land er der brug for løsninger, hvor bl.a. den landbrugsmæssige arealanvendelse, håndtering af klimaforandringer og naturhensyn understøtter hinanden fremfor at begrænse hinanden i suboptimale samfundsøkonomiske løsninger, hvor alle interessenter taber før eller siden.

Gennemførelsen af en jordreform med varige forandringer vil forudsætte, at det administrative, lovgivningsmæssige og økonomiske set up gradvist justeres og vil understøtte den integrerede tilgang til landskabet. Kun på den måde, kan der arbejdes med samfundsudfordringer strukturelt og konceptuelt. Staten, regionerne og kommunerne kan spare mange penge ved at have et fælles koncept for multifunktionel arealanvendelse, hvor flere interesser tilgodeses på en gang.

Uanset om det tværfaglige administrative og organisatoriske set up var på plads, ville det ikke være muligt at realisere sådanne løsninger, så længe økonomiske ordninger direkte modarbejder flersidig målopfyldelse.

Løsningerne kalder bl.a. på en smartere implementering af EU's tilskudsordninger, fordi tilskudsordningerne hver især kun kan finansiere aktiviteter, som understøtter specifikke mål, eksempelvis enten bedre vandmiljø eller naturpleje, men ikke begge dele samtidigt. Det gør det i praksis vanskeligt at realisere projekter, der ikke begrænses af sektorspecifikke formål. Det er en opgave for EU og staten, og dernæst står kommunerne klar til at implementere og demonstrere værdien af helhedsorienterede projekter.

Når multifunktionel jordfordeling og øvrig planlægning, regulering, virkemidler og lokal inddragelse kombineres i et samlet reformværktøj, så kan de enkelte greb samlet skabe samfundsværdi i forandringerne i det åbne land og dermed opnå større styrke i et intelligent arealpuslespil, end hvis de anvendes hver for sig og sektoropdelt.

Ny forvaltningskultur er en investering i samfundsgevinster

Udvikling af løsninger på komplekse udfordringer forudsætter, at mange fagligheder bringes i spil. For at det skal lykkes, vil det i høj grad kræve, at fagligheder ikke opfattes som konkurrerende, men gensidigt understøttende. Heri ligger, at forståelser, handlinger og forpligtende samarbejde skal "kittes" sammen. Noget skal sammentømmes, som i dag ligger hver for sig i arbejdsidentiteter, grupper og enkeltorganisationer.

I dag er offentlige myndigheder, der forvalter det åbne land, ofte styret efter en effektiv og enkel opgave- og ansvarsfordeling mellem forvaltninger og politiske udvalg. Løsning af samfundsopgaver ud fra helhedssyn og mange fagligheder vil omvendt skulle styres efter, at der er prestige i at investere i løsninger med flere bundlinjer.

En ny forvaltningskultur i kommunerne og i staten kan synes ressourcetung. Men forvaltningskulturen vil give den offentlige forvaltning mere legitimitet den lange bane ved at ruste myndigheder til at samarbejde med øvrige parter i den offentlige sektor, det private erhvervsliv og i civilsamfundet til i fællesskab at flytte hele systemer – lokalt og nationalt.

Med de hidtidige erfaringer fra pilotkommunerne er der belæg for at antage, at den mere ressourcetunge – eller sagt med andre ord den mere videnstunge og tværfaglige – forvaltningskultur, vil være en investering, der tjenes ind igen. Kommunerne opbygger netværk med lokale aktører, og lokale aktører opbygger netværk med hinanden. Disse samarbejder er etableret i forbindelse med multifunktionel jordfordeling, men de fortsætter efter afslutning af jordfordelingen - fordi de giver værdi, gavn og glæde.

Det styrker kapaciteten i kommunen og lokalsamfund til at håndtere mange andre udfordringer i fællesskab. Der er tale om en investering i innovation og udviklingskapacitet, der ikke blot evner at løse isolerede projekter og problemer, men løbende skaber og videreudvikler nye samfundsstrukturer, hvor samfundsøkonomien kan bruges langt mere omkostningseffektivt.

Fælles viden om landskabets multifunktionelle potentialer

Screeningen af multifunktionelle potentialer i konkrete landskaber kan – som det var tilfældet i udvælgelsen af projektområdet i Mariagerfjord Kommune – bruges til kortlægge, hvor potentialerne for gennemførelse af multifunktionel jordfordeling er store. Multifunktionel jordfordeling kan således anvendes målrettet de lokale landskaber og deres forskellige udviklingsmuligheder. Nogle steder vil vandmiljø være den brændende platform, andre steder vil reduktion af CO₂-udledning kunne være den brændende platform. Alle steder kan multifunktionel jordfordeling indfri bredere samfundsgevinster, når lokale aktører inviteres til at udvikle fælles mål om alle landskabets potentialer.

En screening af landskabets multifunktionelle potentialer kan foretages på forskellige geografisk skala. En screening kan foretages på både et mere overordnet, strategiske niveau for at få overblik, og den foretages i konkrete landskaber for at udvikle mål og retning for jordfordelingsforhandlinger med lodsejere.

Screening- og kortlægning af multifunktionelle potentialer kan anvendes som grundlag for at supplere jordfordeling med målrettede virkemidler til at indfri potentialerne. I værdifulde landskaber vil multifunktionel jordfordeling måske med fordel kunne kombineres med en nedrivningspulje til overflødiggjorte landbrugsbygninger. I grundvandsindvindingslande vil multifunktionel jordfordeling måske kunne kombineres med engangserstatninger for tinglysning af forbud mod anvendelse af pesticider, og på samme måde kan jordfordeling i kombination med engangskompensation anvendes i klimatilpasningsområder, hvor der f.eks. indgås aftaler med lodsejere om periodevis oversvømmelse af deres arealer. Og i værdifulde naturområder vil en opkøbs-pulje til husdyrbrug kunne hjælpe landmænd med at flytte til robuste områder i større afstand til ammoniakfølsom natur.

I en landsdækkende jordreform vil der være behov for, at fælles viden om lokale landskaber kan opnås i alle projekter, uden at det kræver bistand fra et forskerteam. Med andre ord er der brug for at overveje, hvordan forskerteamets screenings- og evalueringsmodel omsættes til et generelt anvendeligt værktøj, der kan bringe fælles objektiv viden/data om landskabet ind i den lokale dialog.

8. Perspektivering

Collective Impact-parterne mener, at der er brug for et paradigmeskifte i den måde Danmarks arealer forvaltes og bruges på. Vi skal væk fra en konkurrence om arealer til enten natur, landbrug eller andre formål og hen imod en multifunktionel tilgang, hvor vi med i udgangspunkt i det konkrete landskab forhandler en bæredygtig anvendelse.

Det kræver et opgør med den nuværende sektoropdelte tilgang til landskabet, som enten natur, produktionsareal, æstetik, vandmiljø eller bosted mv. Landskabet favner det hele og kan gennem en helhedsorienteret forvaltning skabe fremsynede og integrerede løsninger på natur-, klima- og miljøudfordringer og øvrige lokale samfundsforhold samtidig med, at udnyttelse af naturgrundlaget kan skabe plads til mangfoldig erhvervs- og landdistriktsudvikling

Collective Impact-parterne anbefaler, at multifunktionel jordfordeling gennemføres med afsæt i et partnerskab mellem offentlige og private interesser. Pilotprojekterne viser, at traditionelle jordfordelingsprojekterne kan blive starten på store forandringsprocesser, når de tænkes ind i bredere samfundsdagsordener med flere aktører end den sædvanlige konstellation af hhv. en projektejer, udførende jordfordelingsplanlæggere og berørte lodsejere. Dermed vil et multifunktionelt jordfordelingsprojekt kunne være første skridt i en større udviklingsproces, der har til formål at samarbejde om mere intelligent og bæredygtig anvendelse af landskabet, der skaber lokal erhvervsudvikling og opfylder mål for klima, miljø og natur.

Collective Impact-pilotkommunerne har været udviklingslaboratorier, hvori den multifunktionelle tilgang til jordfordeling har aktualiseret og måske også forceret paradigmeskiftet mod ny forvaltnings- og samarbejdskultur. Mange andre kommuner gør sig tilsvarende erfaringer i forvaltningen af det åbne land.

Paradigmeskiftet mod en mere fremtidssikret og værdiskabende anvendelse af det åbne land, kræver nye løsninger, der omfatter såvel organisatoriske, institutionelle som fysiske forhold. For at lykkes med at skabe varige forandringer, må lokale aktørers engagement ikke tabes undervejs. Det er de lokale aktører, der skaber de konkrete forandringer gennem ændrede handlinger. Derfor skal der være en balance, hvor der løbende skabes synlige, fysiske forandringer parallelt med organisatoriske og institutionelle forandringer, der kan være mindre iøjnefaldende i lokalsamfundet. Når samarbejde og processer kombineres med fysiske tiltag, kan det være lettere at demonstrere "what's in it for me" og dermed bevare engagementet.

Samfundsudfordringerne med bl.a. at standse tabet af biodiversitet og håndtere klimaforandringer kalder på handlinger, der virker. Jo hurtigere, løsningerne udvikles, desto mindre bliver de økonomiske omkostninger til afbødende foranstaltninger. Med pilotkommunernes opbakning, med facilitatorfunktionens evne til at lægge nye spor, med forskerteamets kortlægning af potentialer, der går på tværs af økonomiske, sociale og miljømæssige bundlinjer, og med et stort lokalt engagement, har Collective Impact-parterne i pilotprojekterne opnået fælles erfaringer, som rustet private og offentlige samfundsaktører til at arbejde med komplekse samfundsforandringer i det åbne land.

Rådgivende udvalg

Det er Collective Impact-parternes anbefalinger, at projekter for den statslige finansiering i den multifunktionelle jordfordelingsfond (finanslov 2019-2022) gennemføres efter samme metoder, hvormed det vil blive muligt at evaluere på tværs af pilotprojekterne i regi af Collective impact og projekterne i puljen til multifunktionel jordfordeling. Det vil kunne styrke anvendeligheden af multifunktionel jordfordeling som et relevant redskab til at skabe bæredygtig omstilling ud fra en samlet tilgang til erhvervsudvikling, udfordringer i forhold til miljø og klima, natur og biodiversitet, adgang til landskabet og landdistriktsudvikling.

Det vil være vigtigt, at evalueringen afklarer, hvordan multifunktionel jordfordeling samtidigt vil være et redskab, der kan udløse incitamenter for deltagende lodsejere, fordi multifunktionel jordfordeling vil indebære, at lodsejere leverer på samfundsordener (samfundsøfterspurgt landbrugsdrift). Heri ligger både håndtering af lovgivningsmæssige barrierer, der bremser mobilitet i jordfordelinger samt en tæt sammenkobling til tilskudsordninger og supplerende virkemidler, der yderligere fremmer realisering af driftsformer og indtjeningsmuligheder, som skabes gennem nye ejerforhold i jordfordelingen.

Det anbefales, at Collective Impact-parterne bistår Miljø- og Fødevareministeriet/ministeren med erfaringer og rådgivning om multifunktionel jordfordeling til brug for den løbende udmøntning af jordfordelingsfonden.

Parterne i Collective Impact vil således kunne være et rådgivende udvalg. Udvalget skal ikke træffe beslutninger om ansøgninger og projektområder. Udvalget vil skulle have tre funktioner:

For det første skal udvalget sikre kendskab og forståelse for brugen af multifunktionel jordfordeling i de respektive baglande og bidrage til en gensidig anerkendelse og dialog blandt parterne lokalt i et projekt med multifunktionel jordfordeling.

For det andet kan udvalget bidrage med de erfaringer og læringspunkter, som der er gjort i projekterne i regi af Collective Impact, således at de kan indgå i de kommende lokale jordfordelinger – herunder at arbejde med netværksdannelse og erfaringsudvekslinger i projektperioden.

For det tredje kan udvalget bidrage til, at erfaringerne fra projekterne i regi af Collective impact og projekterne i puljen til multifunktionel jordfordeling kommer til at udgøre en samlet pulje, der kan danne et grundlag for evalueringer og anbefalinger i forhold til anvendeligheden af multifunktionel jordfordeling som et redskab i forhold til væsentlige samfundsmæssige dagsordener vedrørende erhvervsudvikling, udfordringer i forhold til miljø og klima, natur og biodiversitet, adgang til landskabet og synergi med landdistriktsudvikling. Arbejdet med multifunktionel jordfordeling berører både statslig og kommunal myndighedsudøvelse og planlægning, og ud over Miljø- og Fødevareministeriet relaterer det sig også til Energi-, Forsynings- og Klimaministeriet og til Erhvervsministeriet.